

УДК --- 355.3(477)+327]:94

*Левик Б.*

*Національний університет «Львівська політехніка»,*

*Кривизюк Л.*

*Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*

**АНАЛІТИКА ЦІННОСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ  
НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СПІВПРАЦІ  
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ  
У БЕЗПЕКОВОМУ І ОБОРОННОМУ ПРОСТОРИ**

*Дана стаття присвячена проблемі визначення сутності безпеки, а особливо - національної безпеки, її трактування, висвітлення основних ознак, структури та чинників, яка на сучасному етапі стала справді важливим питанням теорії безпекознавства нового тисячоліття. Аналізуються основні концепції сучасного розуміння національної безпеки. На основі останніх досліджень і публікацій розглянуто сучасні підходи до визначення поняття «національна безпека». Зроблено структурно-функціональний аналіз системи забезпечення національної безпеки України, яка була б адекватною протидією загрозам життєво важливим національним інтересам.*

*Проаналізовано співпрацю Збройних Сил України в період 1991-2020 рр. з НАТО, ОБСЄ та ЄС у військовій, військово-політичній, військово-технічній і верифікаційній сфері. Наведено основні етапи розвитку і реформування української армії. Показано участь підрозділів ЗСУ у миротворчих місіях та міжнародних операціях з підтримки миру і безпеки під егідою ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС. Перераховані всі військові навчання НАТО, які проводились на материковій частині та в прибережних водах України. Виділено основну відмінність між ЗСУ та НАТО, як чинник, який необхідно змінити відповідно до прийнятих стандартів Альянсу, йдеться про оперативну спроможність і взаємосумісність. Визначені наявні загрози і небезпеки з боку Російської Федерації у відношенні незалежної України на даний момент. Запропоновано практичні кроки для посилення національної і військової безпеки держави.*

**Ключові слова:** *національна безпека, безпека, теорія безпекознавства, Міністерство оборони України, Збройні Сили України, НАТО, військова співпраця, аксіологічна аналітика, національні цінності, національні інтереси.*

*Левик Б., Кривизюк Л. Аналитика ценности общественно-политических процессов на примере международного военного сотрудничества вооруженных сил Украины в сфере безопасности и оборонном пространстве. Данная статья посвящена проблеме определения сущности безопасности, а особенно - национальной безопасности, вариантам ее трактования, освещению основных признаков, структуры и факторов, которые на современном этапе стали действительно важным вопросом теории обороноспособности и безопасности нового тысячелетия. Анализируются основные концепции современного понимания национальной безопасности. На основе последних*

исследований и публикаций рассмотрены современные подходы к определению понятия «национальная безопасность». Сделано структурно-функциональный анализ системы обеспечения национальной безопасности Украины, которая была бы адекватной противодействием угрозам жизненно важным национальным интересам.

Проанализированы сотрудничество Вооруженных Сил Украины в период 1991-2020 гг. с НАТО, ОБСЕ и ЕС в военной, военно-политической, военно-технической и Верификационные сфере. Приведены основные этапы развития и реформирования украинской армии. Показано участие подразделений ВСУ в миротворческих миссиях и международных операциях по поддержанию мира и безопасности под эгидой ООН, НАТО, ОБСЕ, ЕС. Перечислены все военные учения НАТО, которые проводились на материковой части и в прибрежных водах Украины. Выделено основное отличие между ВСУ и НАТО - фактор, который необходимо изменить в соответствии с принятыми стандартами Альянса, речь идет о оперативной способности и совместимости. Определены имеющиеся угрозы и опасности со стороны Российской Федерации в отношении независимой Украины на данный момент. Предложены практические шаги для усиления национальной и военной безопасности государства.

**Ключевые слова:** национальная безопасность, безопасность, теория безопасности, Министерство обороны Украины, Вооруженные Силы Украины, НАТО, военное сотрудничество, аксиологическая аналитика, национальные ценности, национальные интересы.

*Levyk B., Kryvyzyuk L. Analysis of the value of socio-political processes on the example of international military cooperation of the Armed Forces of Ukraine in security and defense space. This article is devoted to the problem of defining the essence of security, and especially – of national security, its interpretation, coverage of the main features, structure and factors, which has become a really important issue at the present stage in security theory of the new millennium. The basic concepts of contemporary understanding of national security have been analyzed. Contemporary approaches to the definition of “national security” have been considered on the basis of recent studies and publications. A structural and functional analysis of the national security system of Ukraine, which would be an adequate counteraction to threats to vital national interests, has been conducted.*

*The cooperation of the Armed Forces of Ukraine with NATO, OSCE and the EU in the military, military-political, military-technical and verification spheres in the period 1991-2020 has been analyzed. The main stages of development and reform of the Ukrainian army have been shown. The participation of units of the Armed Forces of Ukraine in peacekeeping missions and international peacekeeping and security operations under the auspices of the UN, NATO, OSCE, and the EU has been shown. All NATO military exercises conducted on the mainland and in the coastal waters of Ukraine are listed. The main difference between the Armed Forces of Ukraine and NATO, which is a factor that should be changed in accordance with the adopted standards of the Alliance, is operational capability and interoperability. The existing threats and dangers from the Russian Federation in relation to independent Ukraine for the present have been identified. Practical steps to strengthen the national and military security of the state have been proposed.*

**Keywords:** national security, security, theory of security science, the Ministry of Defence of Ukraine, Armed Forces of Ukraine, NATO, military cooperation, axiological analytics, national values, national interests.

**Актуальність проблеми.** Феномен безпеки іманентно, апіорі, належить до вічно актуальних питань, що споконвіків турбували людську думку. Вкрай гостру актуальність даний феномен резонує за умов факту небезпеки, яка руйнує основи особистого, суспільного і державного буття. Безпека і небезпека імплікаційно резонують контекстну проблематику національних інтересів, цінностей, пріоритетів, стимулів та мотивацій буття як такого. Безпека як філософська категорія передбачає факт захисту буття нації, людства, особи, родини. Захист їхньої іманентної сутності, умов існування та життя загалом. Саме крізь призму категорії буття є сенс осмислення істинних цінностей та інтересів.

На аксіологічну парадигму актуалізації стрижневих концептів розуміння поняття «національна безпека» впливають історичний і політичний досвід тих чи інших державних утворень, характер політичних режимів і геополітичних обставин, особливості міжнародної ситуації в конкретний історичний період, цілі зовнішньої і військової політики та інші фактори.

Український вектор актуалізації проблеми засвідчує, що ще вітчизняні гуманісти кінця XVI – поч. XVII ст. усвідомлювали необхідність створення власної держави, яка б політичними, дипломатичними, культурними, врешті військовими засобами відстоювала життя і свободу українського народу. Сьогодні геополітичні реалії України (втрата території Криму, військовий конфлікт на східних територіях держави, суб'єктивний досвід частини громадян щодо втрати майна, роботи і безпеки...) зайвий раз прямо і побічно актуалізують проблематику національної безпеки (а особливо її військову складову) в українському і міжнародному контенті.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Одним з кращих українських досліджень у проблематиці міжнародної безпеки слід назвати колективну монографію Національного інституту проблем міжнародної безпеки «Україна в системі міжнародної безпеки», 2009 р.. Серед українських істориків проблематикою військової співпраці ЗСУ займались Венгер В., Калагін Ю., Недзельський Ю.О., Палій О.А., Пошедін О.І., Речич С.Л., Храбан І.А. та багато інших.

Постійно в полі зору військова співпраця ЗСУ знаходиться на сторінках науково-теоретичного і науково-практичного журналу МОУ «Наука і оборона», перший номер якого вийшов 1994 р.. Сюди слід віднести наукове видання «Науково-технічний збірник» Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного, який виходить з 2009 р. на трьох мовах.

**Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, яким присвячена стаття.** Основним недоліком проаналізованих робіт є їх фактажний, констатуючий характер наявної співпраці у військовій сфері. Однак, на думку авторів слід перейти до науково-практичного використання і колективного напрацювання практичних пропозицій для Президента України, Ради національної безпеки і оборони (РНБО), Міністерства закордонних справ (МЗС), Міністерства оборони (МОУ) і Генерального

штабу Збройних Сил України (ГШ ЗСУ). Критична кількість напрацьованих варіантів зміцнення національної безпеки нашої держави повинна перейти в практичну площину застосування.

**Формування цілей статті (постановка завдання).** Основною метою даної статті – запропонувати авторські науково-практичні заходи по удосконаленню Національної системи безпеки на даний час. В переліку завдань слід окреслити конкретні варіанти пропозицій для посилення національної безпеки України.

**Постановка проблеми.** УРСР проголосивши 16 липня 1990 р. державний суверенітет набула статусу суб'єкта міжнародного права і стала рівноправним учасником міжнародного спілкування. Це в повній мірі відноситься до основи національної безпеки, в тому числі військової організації, основою якої є Міністерство оборони України (МОУ) та Збройні Сили (ЗСУ). Військова співпраця, входження до найбільш ефективної глобальної системи безпеки, захист національних інтересів є гострою потребою для України, яка вже шостий рік намагається стримати гібридну агресію Російської Федерації. Сили надзвичайно не рівні, збройні сили РФ входять в трійку армій світу.

Військова співпраця між сучасною Україною та Організацією Північно-атлантичного договору реалізується через Президента України, МОУ та безпосередньо через ЗСУ, у деяких питаннях через Міністерство закордонних справ (МЗС) та його профільні Департаменти контролю над озброєнням та військово-технічної співпраці і Департаменту міжнародної безпеки та роззброєння, куди входить і група НАТО. В цьому напрямку співпраці пріоритетним питанням залишається оперативна (секторальна) сумісність між підрозділами ЗСУ і НАТО. Під оперативною сумісністю розуміється здатність діяти об'єднавши зусилля під час виконання визначених завдань.

Начальник військового штабу НАТО генерал-лейтенант Я. Брукс вважає, що найбільш складним є сумісність на людському рівні, коли військові керівники змушені міняти свій менталітет.

Офіційна співпраця між Україною і Альянсом розпочалась 1997 р. з підписання Хартії про особливе партнерство, що стало рамковою угодою для подальших взаємостосунків.

**Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуваннями одержаних наукових результатів.** Військова безпека – це стабільний, гарантований стан державної військово-політичної захищеності країни від військових ризиків, викликів, загроз, небезпек і агресії. Військова безпека – суттєва складова національної безпеки. Рівень військової безпеки держави залежить від стратегічних поглядів та конкретних дій її військово-політичного керівництва.

Розвиток ЗСУ умовно слід розділити на три етапи: 1991-1996 рр. – намагання сформувати українську армію, 1997-2005 рр. – становлення Збройних Сил (воєнна реформа), 2006-2014 рр. – розбудова. Третій етап був найбільш недофінансований, тому його виконання було провалено. Новим каталізатором проведення військової реформи ЗСУ стала російська агресія у лютому 2014 р., яка продовжується і на даний час. Україна розпочала енергійні заходи по розбудові ефективної системи національної безпеки, які переслідують два взаємодоповнюючі завдання: стримати РФ від повномасштабного вторгнення та відновити державний контроль над окупованими територіями.

Українські підрозділи, які пройшли навчально-бойову підготовку за стандартами НАТО беруть участь у міжнародних військових навчаннях, миротворчих місіях та міжнародних операціях за санкціями РБ ООН, залучаються до оперативного чергування у складі багатонаціональних військових формувань високої готовності під егідою НАТО, ЄС, ОБСЄ, ООН.

2008 р. ЗСУ беруть участь в програмі НАТО з обміну даними про повітряну обстановку (ASDE) з метою боротьби з проявами піратства. 2012 р. ЗСУ приєдналися до Ініціативи поєднаних сил, для покращення взаємосумісності у багатонаціональних операціях. 2014 р. до Ініціативи взаємосумісності партнерів, направленої для збереження і розвитку набутого досвіду як членів, так і партнерів НАТО. Річні національні програми і Річні робочі плани Військового комітету Україна-НАТО мають ключовим питанням взаємосумісності і оперативні спроможності.

Найбільшою проблемою взаємосумісності є великий технологічний розрив між збройними силами 29 держав-членів Альянсу. Наприклад «Система стеження за військами» (Blue Force Tracker – BFT), Командний пункт майбутнього (CPOF), які дають спільну картину військової операції знаходяться тільки у США, як лідера впровадження цифрових технологій в управління військами.

На сьогодні реформування ЗСУ ще не вирішило проблеми посилення оперативної сумісності з НАТО.

Одним з ефективних методів зміцнення національної безпеки України слід вважати участь ЗСУ в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою ООН, ОБСЄ та миротворчих операціях НАТО. Роблячи свій внесок у зміцнення системи глобальної безпеки Україна створює стабільне зовнішньополітичне становище навколо себе, підвищує державний авторитет та імідж. Безпекові організації хочуть бачити у нашій країні передбачуваного партнера і надійного контрибутора міжнародної безпеки. За роки незалежності, починаючи з 1992 р. ЗСУ провели 27 миротворчих операцій, в яких було задіяно понад 45 тис. військовослужбовців.

1997 р. разом з Польською республікою було створено спільний військовий батальйон УкрПолбат, готовий брати участь у миротворчих операціях під егідою ООН.

Для швидкого рішення регіональних кризових паводкових ситуацій в Карпатському регіоні 1998 р. з української ініціативи було створено українсько-румунсько-словацько-угорський інженерний батальйон «Тиса».

2002 р. ряд країн Чорноморської зони Болгарія, Грузія, Румунія, РФ, Туреччина та Україна підписали Технічну угоду по створенню Чорноморської групи військово-морського співробітництва «Блексіфор-Blackseafor» з метою розрішення ряду морських проблем, від проведення пошуково-рятувальних операцій до вогневої підтримки миротворчих операцій і протидії морському тероризму.

2014 р. згідно міжурядовим домовленостями з Польщею та Литвою була створена Литовсько-польсько-українська бригада, яка була готова до виконання миротворчих функцій у складі військових формувань високого рівня готовності, йдеться про резервні угоди ООН, Бойові тактичні групи ЄС (інструмент швидкої реакції на врегулювання раптових криз у Європі), Сили реагування НАТО. Наші воїни були задіяні і в миротворчій Місії ООН у Грузії (1999-грудень 2005 рр.).

2009 р. Україна була єдиним партнером НАТО, миротворчі підрозділи якої брали участь у чотирьох з п'яти операцій Альянсу. У жовтні-листопаді корвет «Тернопіль» ВМС ЗСУ виконував антитерористичні завдання під час операції НАТО «Активні зусилля» у Середземному морі.

2010 р. ЗСУ брали участь в 11 міжнародних миротворчих операціях НАТО на території 8 країн світу. Підтверджено практикою, участь у миротворчих операціях НАТО підвищує рівень бойової підготовки особового складу, збагачує бойовий досвід і удосконалює оперативну сумісність визначених сил та засобів.

У другій половині 2011 р. військово-транспортний літак Іл-76МД ВПС ЗСУ перебував на оперативному чергуванні 17-ї ротації Сил реагування НАТО.

2013 р. екіпаж фрегату «Петро Сагайдачний» військово-морського флоту ЗСУ, оглядова команда та вертолітний загін були залучені до операції НАТО з протидії піратству «Океанський щит» та в операції ЄС «Атланта».

2016 р. результати виконання завдань миротворцями ЗСУ отримали високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій.

На даний час основні зусилля українського Уряду спрямовані на збереження існуючого рівня представництва ЗСУ у міжнародних місіях та продовження виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань з мінімальним залученням матеріальних та фінансових ресурсів.

Наступним важливим елементом міжнародної співпраці МОУ та ЗСУ є проведення або участь у багатонаціональних військових навчаннях в рамках міжнародних договорів, основним серед яких є Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО (1997 р.).

ЗСУ вперше взяли участь у військових навчаннях НАТО у 1995 р. на території України «Сі Бриз» для українських та американських військово-морських підрозділів та трьохсторонньому українсько-польсько-британському навчання «Козацький степ» для аеромобільних підрозділів. До названих військових навчань, які стали традиційно регулярними на території України за час незалежності добавились командно-штабне «Щит миру» (1996 р.), «Карпатська безпека» (1996 р.), «Спільний сусід» (1997 р.), «Кооператив Саппорт» (1999 р.), «Кооператив Партнер» (2000 р.), «Кооператив Адвенче Екскендж» (2002 р.), «Швидкий Тризуб»/Rapid Trident (2003), для підрозділів зв'язку «Комбайнд Ендевор» (1997), для військових медиків «Медкер» (2007), «Безпечне небо» (2014 р.) для льотних ескадрилій, «Правопорядок» (2014 р.) для підрозділів військової поліції, «Світла лавина» (2014 р.) для рятувальних підрозділів, «Сербер Гардіан» (2015 р.), «Чисте небо-Clear Sky» (2018 р.) для сумісності військово-повітряних сил (ВПС) ЗСУ та НАТО. Українська влада радо зустрічає військових представників дружніх армій під час проведення спільних міжнародних військових навчань. Найближчі стратегічні командно-штабні навчання «Об'єднанні зусилля-2020» НАТО, що проходили у вересні цього року на Львівщині відвідали 12 тисяч військовиків 10 країн світу: Канади, Данії, Німеччини, Великої Британії, Литви, Польщі, Румунії, США та України. Сухопутні війська ЗСУ єдині у Європі мають бойовий досвід у протистоянні з одним з найсильніших противників світу.

НАТО ініціювало проведення багатонаціональних загальновійськових оперативно-тактичних навчань за участю ЗСУ. Значно покращило міжнародну співпрацю у військовій сфері бюджетні фінансові надходження для української армії після Революції гідності 2014 р. Російсько-українська «гібридна війна» змусила керівництво держави активізувати військову співпрацю з НАТО, провідними арміями світу та збройними силами країн-сусідів.

ЗСУ неодноразово брали участь у міжнародних військових навчаннях як на території своєї держави, так і за її межами.

Міжнародні миротворчі операції за резолюціями ООН проводяться на всіх континентах. Посильну участь в їх виконанні взяли миротворчі контингенти з України.

Контроль за практичним виконанням Україною зобов'язань по міжнародних договорах у сфері міжнародної безпеки і контролю над озброєнням покладено на Управління верифікації Генерального штабу ЗСУ, а також верифікаційні підрозділи НАТО та держав-партнерів.

Для правильного планування і розуміння важливості військової співпраці з найефективнішим безпековим блоком Організації Північноатлантичного договору-НАТО, двосторонніх військових договорах з провідними арміями світу необхідно перерахувати всі реальні військово-політичні загрози і небезпеки з боку Російської Федерації (РФ) по відношенню до України на сьогодні:

1. Використовуючи представництво в міжнародних безпекових організаціях (ООН, РБ ООН, ОБСЄ) Росія намагається залишити Україну у «вічному перехідному пострадянському стані», у фарватері своєї зовнішньої політики.

2. Постійне бажання з боку РФ створити умови економічної залежності України від російських енергоносіїв, в першу чергу – природного газу. Намагання отримати контроль над газотранспортною системою України.

3. Створення на території України проросійських партій, громадських організацій та їх фінансування з виборюванням парламентських місць у Верховній Раді України (ВРУ), найвищого законодавчого органу, з метою внутрішньої дестабілізації українського суспільства.

4. Створення військово-політичного конфлікту на території України з провокацією до локальної війни або «замороження конфлікту» на вигідних умов.

5. Дипломатичні і політичні погрози, провокації вищих представників РФ військовою ескалацією.

6. Гібридне втручання у внутрішньо-політичне життя України (кібер-атаки, Інтернет-ресурс, антиукраїнське російське телебачення у Європі і світі, підтримка зарубіжних політичних опонентів незалежної України, запрошення парламентарів країн Європи відвідати окупований Крим).

7. Демонстративне нарощування угруповань військ (82 тис.) та важкого озброєння з російської сторони поблизу кордонів України.

8. Створення нових, розширення і модернізація існуючих військових баз та об'єктів на тимчасово окупованій території (Кримський півострів, Донецька обл.), з перспективою розміщення тактичного ядерного озброєння.

9. Розробка і впровадження нової військової техніки та оновлення наявних систем озброєння, в-першу чергу наступального характеру.

10. Перевага у дислокованих на кордоні з Україною десантно-штурмових та танкових підрозділів ЗС РФ, що вказує на підготовку можливої наступальної операції.

11. Порушення міжнародних угод в сфері безпеки. Ігнорування міжнародними санкціями.

12. Вихід/призупинення членства Росії з безпекових договорів про контроль та роззброєння/обмеження/скорочення звичайного озброєння у Європі.

13. Військова та військово-технічна допомога терористичним організаціям на Сході України.

14. Створення військово-політичних блоків з акцентованим геополітичним домінуванням в їх керівництві РФ (ОДКБ-Організація договору про колективну безпеку, ШОС- Шанхайська організація співпраці).

15. Вирішення політичних відносин з Україною через гібридне застосування сепаратистських проросійських організацій, військових російських найманців, приватних військових підрозділів.

16. Проведення розвідувальної і диверсійної діяльності силами Головного управління розвідки Генерального штабу (ГУР ГШ) ЗС РФ на території Південно-східної України.

17. Анексія частини Луганської та Донецької областей та окупація Кримського півострова.

**Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок.** Виходячи з наведеного та з позиції україноцентризму, усвідомлюючи сьогоденні загрози і небезпеки для національної безпеки незалежної України, бажаючи миру і демократичного розвитку пропонується:

- створити самостійну національну систему військової безпеки з подальшою її глибокою та всебічною інтеграцією у міжнародні та регіональні системи безпеки;
- продовжити модернізацію і технічне переозброєння ЗСУ з метою максимальної сумісності і оперативної спроможності за стандартами НАТО;
- вийти з пропозицією про створення єдиної системи протиповітряної і протиракетної оборони (ППО і ПРО) з Республікою Польща;
- запропонувати Великій Британії та США розмістити на території України військові авіабази (Харківська, Чернігівська, Сумська, Херсонська, Миколаївська області);
- запропонувати США і Великій Британії побудувати морську військову базу на березі Чорного моря;
- розпочати програму з ініціативи створення регіонального військово-політичного блоку Східно-європейських країн за участю Литви, Латвії, Естонії, Польщі, України, Румунії, Угорщини, Словаччини, Грузії запропонувавши приєднатись Туреччині;
- поглиблювати військово-технічну співпрацю з Туреччиною в сфері розробки БПЛА-безпілотних літальних апаратів з метою освоєння спільного чи власного їх виробництва;



- продовжити тенденцію зменшення сухопутних військ та їх трансформацію у сили швидкого і негайного реагування;
- активно і системно співпрацювати з міжнародним співтовариством у пошуку відновлення територіальної цілісності України та визнання РФ агресором, що несе загрозу міжнародній безпеці.

Після вичерпування дипломатичних, політичних, міжнародних засобів врегулювання конфліктної ситуації доходить черга до військових засобів примусу. Мирні засоби врегулювання ефективні лише тоді, коли вони підкріплені військовою силою. Перемагає армія, яка володіє новими технологіями, має воєнну доктрину, стратегію та концепцію національної безпеки, які відповідають реальним сучасним загрозам і небезпеці, а їх військові керівники розуміють потенціал противника і власні спроможності. Військово-політичні союзи в разі примножують потенціал своїх членів і партнерів, у НАТО їх 29 і 41 відповідно.

Автори не претендують на повноту викладеної теми і закликають наукове співтовариство до її подальшої наукової розробки.

### *Література:*

1. Україна в системі міжнародної безпеки. Національний Інститут проблем міжнародної безпеки. Київ. ПЦ «Фоліант», ВД «Стилос», 2009. 572 с.
2. Венгер В.С. Основні напрями міжнародного військового співробітництва ЗСУ (минуле, сучасність і майбутнє)/В.С. Венгер. -Військо України,199.-№5-6.
3. Калагін Ю. Феномен цивільно-військового співробітництва ЗСУ: концептуальні засади дослідження. Український соціологічний журнал. 2017. № 1-2. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/Ukrsocj\\_2017\\_1-2\\_10.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukrsocj_2017_1-2_10.pdf) (дата звернення 30.09.2020).
4. Недзельський Ю.О. Участь ЗСУ в програмі «Партнерство заради миру» (1994-2010pp.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 20.02.22 «Військова історія»/ Ю.О. Недзельський.- К., 2013.-16 с.
5. Палій О.А. Національна безпека України в контексті євроатлантичної інтеграції: дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спец. 21.01.01/ О.А. Палій. Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія».-К.,2005.-205 с.
6. Пошедін О.І. Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом. Вісник НАДУ. 2014, № 3. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2014/10/2014-10-08.pdf> (дата звернення 30.09.2020).
7. Речич С.Л. Воєнно-політичне співробітництво ЗСУ з НАТО (1991-2009 pp.): автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 20.02.22 «Військова історія»./ С.Л. Речич. – К., 2012 – 18 с.
8. Храбан І.А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: монографія/І.А. Храбан. -К.:Варта, 2005. – 544 с.
9. Наука і оборона. 1994-2020 pp. Веб-сторінка видання: [www.nio.mil.gov.ua](http://www.nio.mil.gov.ua) (дата звернення 30.09.2020).
10. Науково-технічний збірник. НАСВ. 2009-2020 pp. Веб-сторінка видання: [www.asv.gov.ua](http://www.asv.gov.ua) (дата звернення 30.09.2020).
11. Левик Б. Військова безпека пострадянських республік 1991-2011. Монографія. Львів. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2012. 372 с. (С.219).

12. Військові кадри ЗСУ на рубежі століть (1991-2009): (історичний нарис створення системи кадрових органів ЗСУ). В. Жолукевський, А. Медвідь, В. Мазур, В. Колесник, О. Яцино; під заг. ред. В.А. Діброва. Київ. Едельвейс, 2009. С. 146.
13. Державна програма будівництва і розвитку ЗСУ на період до 2005 р. Військо України. 2000. Вип. № 11-12. С. 32-54.
14. Збройні Сили України: Державна програма будівництва і розвитку ЗСУ на 2006-2011 роки. Київ. 2006. 65 с.
15. Там само.
16. Миротворча діяльність. Біла книга 2009. ЗСУ. Київ, 2010. С. 56.
17. Миротворча діяльність. Біла книга 2010. ЗСУ. Київ, 2011. С. 60.
18. Там само. С. 64
19. Миротворча діяльність. Біла книга 2011. ЗСУ. Київ, 2012. С. 60.
20. Миротворча діяльність. Біла книга 2014. ЗСУ. Київ, 2015. С. 65.
21. Миротворча діяльність. Біла книга 2016. ЗСУ. Київ, 2017. С. 91.
22. Миротворча діяльність. Біла книга 2018. ЗСУ. Київ, 2019. С. 145.
23. Положення про організацію та проведення міжнародного співробітництва у МОУ та ЗСУ.[текст]: Наказ Міністра оборони України від 23.08. 2006 р. № 502 зі змінами.
24. Воєнна доктрина України: затв. Указом Президента України від 24.09.2015 № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text> (дата звернення 30.09.2020).
25. Стратегія національної безпеки України від 14 вересня 2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення 30.09.2020).
26. Концепція національної безпеки України 2018 р. з змінами у 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 30.09.2020).
27. *Levyk, B., Aleksandrova, O., Khrypko, S., & Iatsenko, G. (2020). Geo-policy and Geo-psychology as Cultural Determinants of Ukrainian Religion, Mentality, and National Security. Journal of History Culture and Art Research, 9(3), 217-225.*

УДК 17:37.01

*Іщук А.А.*

*Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*

## **ФІЛОСОФСЬКА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОНЯТТЯ ГЕРОЇЧНОГО: РОЛЬ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ «ГЕРОЇЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ»**

*Стаття присвячена проблемі героїчного в історико-філософському розрізі. Осмислюється поняття героїчного та героїчної особистості, починаючи з античної епохи. Особлива увага приділяється особливостям формування героїчної особистості за умов тоталітарного державного устрою. Відзначається системний вплив такого устрою на всі форми культури та мистецтва задля формування потрібного образу героя. Акцентується значимість освіти у формуванні ідеології, в основі якої завжди лежить та чи інша концепція героя.*

*Метою статті є аналіз історично-філософського поняття героїчного та використання його в освітньо-культурному контексті.*